

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Навчально-науковий інститут лісового
і садово-паркового господарства
Кафедра відтворення лісів та лісових меліорацій

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

УЧАСНИКІВ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ВІДТВОРЕННЯ ЛІСІВ ТА ЛІСОВА МЕЛІОРАЦІЯ В УКРАЇНІ: ВИТОКИ, СУЧАСНИЙ СТАН, ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В УМОВАХ АНТРОПОЦЕНУ

(присвячена 100-річчю кафедри відтворення лісів
та лісових меліорацій)

6-8 листопада 2019 р.

м. Київ, Україна

ПАТОГЕННИЙ КОМПЛЕКС САМШИТА - НОВІ ЗАГРОЗИ ПІД ЧАС КУЛЬТИВУВАННЯ ЦІННОЇ ДЕКОРАТИВНОЇ РОСЛИНИ

І.П. Мацяк, кандидат біологічних наук,
Національний лісотехнічний університет України, м. Львів, Україна

На території України самшит відомий ще з X ст., часто є елементом озеленення палацових комплексів, приватних садиб, населених пунктів, де використовується як для живоплотів так і у вигляді окремих кущів. Загалом, самшит відзначався високою стійкістю до шкідників та хвороб, що, разом із його декоративністю, робило цей вид широко вживаним в озелененні. Він є тіневитривалим та дуже повільно росте. Товщина стовбура може збільшуватись на 1 мм щороку, а річні кільця практично неможливо розпізнати неозброєним оком. У віці 100 років самшит досягає 5-7 м у висоту при діаметрі стовбура 15-18 см, а у 200 років, діаметр стовбура може бути 40 см (Жигалова, 2014). Відомо багато різноманітних форм самшиту ("*Angustifolia*", "*Argenteo-variegata*", "*Aureo-variegata*", "*Pyramidalis*", "*Rotundifolia*", "*Suffruticosa*"). На території України, самшит вічнозелений *Buxus sempervirens* (народні назви: бушпан, букшпан) здавна культивується як декоративна рослина. Нині самшит широко використовують для озеленення та в декоративному садівництві, цінують за густу красиву крону, блискуче листя та здатність добре переносити стрижку з метою створення живоплотів та бордюрів, а також садових фігур, які довго зберігають форму.

Разом з тим, види *Buxus* spp. відіграють важливу роль високого піднамету або малих порід дерев у багатьох типах лісів в Європі та на Кавказі. Деревостани з його участю зустрічаються в південній половині Європи, але найбільш щільні в Південній Франції та Північній Іспанії (Domenico et al. 2012; Kenis et al. 2013). Також відомо, що *Buxus sempervirens* по-різному впливає на формування насаджень та виживання дерев, особливо контролюючи їх майбутній склад та просторову структуру (Dolezal et al. 2004). Dolezal та ін. (2004) встановив, що в Центральних Піренеях *Fagus sylvatica* переважно добре росте серед чагарників *B. sempervirens*, тоді як *Abies alba* утворює більш щільні насадження на ділянках з меншою кількістю *B. sempervirens*, а рівень її приживлюваності в межах проростання *B. sempervirens* значно нижчий, ніж поза ним.

За результатами досліджень, виконаних з нашою участю (Mitchell et al, 2018), на видах роду *Buxus* у Європі та Кавказі виявлено 132 гриби, 12 хромістів (водоростей), 98 безхребетних та 44 лишайники. З них 43 гриби, 3 хромісти та 18 безхребетних були зафіксовані лише на *Buxus* spp.

З типових для самшиту захворювань на території України найчастіше трапляється іржа листків (збудник *Puccinia buxi* Sowerby). Спорадично поширені некрози пагонів та листків, збудниками яких є гриби *Hyponectria buxi* (Alb. & Schwein.) Sacc. (синон. *Macrophoma candollei* (Berk. & Broome) Berl. & Voglino) та *Pseudonectria buxi* (DC.) Seifert, Gräfenhan & Schroers (синон. *Volutella buxi* (DC.) Berk. & Broome). Із шкідників на самшиті у нас найчастіше трапляються самшитова галиця *Monarthropalpus flavus* (Schrank, 1776) та борошнистий червець *Eriococcus buxi* (Boyer de Fonscolombe, 1834). Однак в останні роки, культивуванню самшиту в розсадниках та зелених насадженнях загрожують два інвазійних види – патогенний гриб *Calonectria pseudonaviculata* (Crous, J.Z. Groenew. & C.F. Hill) L. Lombard, M.J. Wingf. & Crous (виявлена нами у садовому центрі під Львовом у 2015 році) та самшитова вогнівка *Cydalima perspectalis* (Walker, 1859) (Lepidoptera: Crambidae).

Інформацію про проникнення самшової вогнівки на територію Закарпаття подає Турис Е. В. (2015) в короткому повідомленні на конференції. За даними автора, перші відомості про пошкодження самшиту постуили з дендрарію ВЛНС "Березинка" ДП "Мукачівське лісове господарство" влітку 2014 року. Цей спеціалізований фітофаг самшиту був поширений на території Словаччини та ін. країни Європи, звідки і відбулося проникнення його на територію Закарпаття. До 2017 року самшової вогнівки поширилася практично по всій території Закарпаття. Про наявність цього шкідника в околицях Києва (Києво-Святошинський район) у 2011-2012 роках були повідомлення на форумах садівників. В 2018-19 рр. самшової вогнівки поширилася на території зелених насаджень міста Львова. За даними сайту Ukrainian Biodiversity Information Network станом на 2019 р. цей шкідник зафіксований у населених пунктах Закарпатської, Львівської, Одеської областей та в містах Київ, Харків, Одеса, Миколаїв, Дніпро. Розвиток самшової вогнівки відбувається надзвичайно інтенсивно в умовах України формується 2 покоління. Поширенню цього інвайдера сприяє повна відсутність його природних ворогів.